

DATOS IDENTIFICATIVOS

A Organización Económica a Través do Tempo e do Espazo: Globalización, Estados-Nación e Poderes Rexionais e Locais

Materia	A Organización Económica a Través do Tempo e do Espazo: Globalización, Estados-Nación e Poderes Rexionais e Locais			
Código	V03M076V01102			
Titulación	Máster Universitario en Integración Económica Rexional e Políticas Comunitarias pola Universidade Católica Portuguesa e a Universidade de Vigo			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Economía aplicada Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Suris Regueiro, Juan Carlos			
Profesorado	Caballero Míguez, Gonzalo Rojo Salgado, Argimiro Suris Regueiro, Juan Carlos			
Correo-e	jsuris@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Esta materia ten un total de 6 créditos ECTS, que inclúen a revisión e estudo dos materiais docentes, as tutorías, os exames e o traballo autónomo do alumno/a na resolución de exercicios e realización de traballos. Como as demais materias de máster, seguimos unha metodoloxía propia dos cursos a distancia (non presenciais), utilizando as plataformas telemáticas das Universidades organizadoras. Na plataforma de ensino virtual da Universidade de Vigo poderase acceder a todo o material didáctico (contido dos temas, propostas de exercicios e cuestionarios). Ademais poderase contar cunha tutorización mediante correo electrónico. A materia organízase en tres bloques temáticos, cada un deles a cargo dun profesor responsable ao que che poderás dirixir para resolver calquera dúbida sobre os contidos. Cada bloque temático constará de dúas leccións e unha proposta de exercicios. Ao finalizar cada bloque temático, ademais de contestar a un cuestionario final, deberase remitir ao profesor responsable unha síntese das conclusións obtidas e a resposta aos exercicios propostos.			

Competencias de titulación

Código	
A1	G.1.- Analizar, sintetizar e interrelacionar feitos e conceptos económicos, políticos, xurídicos e histórico-xeográficos desde unha perspectiva crítica.
A4	G.4.- Coñecer e utilizar os recursos documentais máis recentes en relación coa temática do máster.
A5	G.5.- Traballar interdisciplinarmente.
A6	G. 6.- Saber xestionar a información recollida.
A8	G.8.- Aplicar a informática e outros medios audiovisuais ás actividades de aprendizaxe e avaliación do máster.
A9	G.9.- Comprometerse a desenvolver e manter unha actitude ética tanto no traballo como nas relacións sociais.

A10	G.10.- Mostrar sensibilidade ante a problemática ambiental.
A11	G.11.- Compromiso coa igualdade entre homes e mulleres.
A12	E.1.- Establecer relacións entre as características dos conceptos analizados e dos contextos e dinámicas sociais e políticas estudadas.
A18	E.7.- Analizar e comprender os principios filosóficos que conforman as principais teorías de integración económica rexional.
A20	E.9.- Entender a influencia do proceso de globalización na integración rexional, así como o papel dos estados-nación.
A22	E.11.- Capacidade para a aplicación de metodoloxías de análise comparada dos procesos de integración económica rexional segundo obxectivos de adaptación ás realidades de cada territorio.
A24	E.13.- Capacidade para a difusión e divulgación do coñecemento científico e creación de mensaxes con fins de sensibilización social e política sobre os principios de subsidiariedade e partenariado.

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Tipoloxía	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Capacidade para entender o papel das institucións (normas) para o funcionamento económico xeneral e dos procesos de integración económica.	saber saber facer	A1 A4 A5 A6 A8 A9 A10 A11 A12 A18 A20 A22 A24
Capacidade para interpretar información económica e elaborar informes de situación.	saber saber facer	A1 A4 A5 A6 A8 A9 A10 A11 A12 A18 A20 A22 A24
Capacidade para entender a acción dos gobernos (nos seus diferentes niveis) e as dinámicas institucionais en contextos de integración económica supranacionais.	saber saber facer	A1 A4 A5 A6 A8 A9 A10 A11 A12 A18 A20 A22 A24

Contidos

Tema		
1. O papel das institucións no desempeño económico	1.1. O retorno das institucións ás ciencias sociais: costes de transacción, institucións e organizacións 1.2. A historia, a política e as creencias importan 1.3. A diversidade institucional no tempo e no espazo 1.4. Institucións e cambio institucional	
2. Institucións, política e desenvolvemento	2.1. Niveis de análise social: normas sociais, regras políticas e gobernanza 2.2. Capital Social, o papel do Estado e os dereitos de propiedade 2.3. Os determinantes institucionais para as políticas públicas 2.4. Indicadores institucionais	

3. A organización económica internacional: especial referencia a Europa e Latinoamérica	3.1. Introducción á economía internacional 3.2. Os procesos de integración rexional 3.3. O sistema de comercio internacional 3.4. O sistema financeiro internacional
4. Globalización económica e perspectivas internacionais: especial referencia a Europa e Latinoamérica	4.1. Perspectiva inicial sobre a globalización 4.2. Interdependencias na economía mundial 4.3. Economía Mundial e crecemento 4.4. Globalización económica: temas de actualidade, conflitos e oportunidades
5. Federalismo e descentralización	5.1- Introducción: as grandes transformacións do mundo actual e a crise de estado 5.2- O federalismo 5.3- Orixe e evolución da teoría federal 5.4. Os principios do federalismo 5.5. Federalismo e federación 5.6. As experiencias históricas do estado federal 5.7. A estrutura do estado federal 5.8. La organización confederal
6. Gobernanza e goberno multi-nivel	6.1. O concepto de gobernanza 6.2. A gobernanza: fin ou só debilitamiento da política? 6.3. A gobernanza europea 6.4. Cara a un modelo de gobernanza multinivel na UE 6.5. As condicións da boa gobernanza europea 6.6. Que achega o tratado de Lisboa á boa gobernanza europea 6.7. Que achega o nivel rexional á boa gobernanza europea 6.8. Epílogo: o modelo europeo e a gobernanza global

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticas autónomas a través de TIC	15	10	25
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	22	18	40
Titoría en grupo	5	0	5
Probas de tipo test	0	5	5
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	0	45	45
Resolución de problemas e/ou exercicios	0	20	20
Outras	0	10	10

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Prácticas autónomas a través de TIC	Os estudantes disporán na Plataforma Virtual da Universidade de Vigo diverso material docente, organizado secuencialmente en forma de leccións. Nestas leccións exponse os contidos relevantes da materia e sinálanse enlácelos ou referencias bibliográficas e documentais para poder profundar nos contidos. Cada lección pode propor diversos exercicios e, tras cubrir a secuencia de aprendizaxe correspondente, os alumnos deberán responder a un cuestionario que lles permita autoevaluar o nivel de comprensión dos contidos examinados.
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Para completar e complementar os contidos de tipo teórico, propónse unha serie de actividades (lecturas, problemas, exercicios, estudos de caso, ...) que os estudantes poden resolver de forma autónoma. Devanditas actividades poden conter cuestionarios e exercicios de redacción que permitan avaliar o nivel de comprensión e seguimento da materia.
Titoría en grupo	Mentres se imparta a materia, o profesorado da mesma estará a disposición do alumnado para a resolución de dúbidas ou calquera consulta. O sistema preferente das tutorías será vía correo electrónico, aínda que, se se considera necesario, tamén sería posible o contacto telefónico ou mediante a habilitación de foros virtuais.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Prácticas autónomas a través de TIC	Mentres se imparta a materia, o profesorado da mesma estará a disposición do alumnado para a resolución de dúbidas ou calquera consulta. O sistema preferente das tutorías será vía correo electrónico, aínda que, se se considera necesario, tamén sería posible o contacto telefónico ou mediante a habilitación de foros virtuais.

Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Mentres se imparta a materia, o profesorado da mesma estará a disposición do alumnado para a resolución de dúbidas ou calquera consulta. O sistema preferente das tutorías será vía correo electrónico, aínda que, se se considera necesario, tamén sería posible o contacto telefónico ou mediante a habilitación de foros virtuais.
Titoría en grupo	Mentres se imparta a materia, o profesorado da mesma estará a disposición do alumnado para a resolución de dúbidas ou calquera consulta. O sistema preferente das tutorías será vía correo electrónico, aínda que, se se considera necesario, tamén sería posible o contacto telefónico ou mediante a habilitación de foros virtuais.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Probas de tipo test	Probas tipo test asociadas a cada lección da materia	20
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Probas de resposta longa asociadas ás actividades expostas na materia	50
Resolución de problemas e/ou exercicios	Probas asociadas tanto aos contidos das leccións como ás actividades complementarias expostas na materia	20
Outras	Participación e seguimento da materia	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

Na segunda convocatoria o alumnado deberá completar ou emendar as probas da primeira convocatoria e/ou realizar outras que lle sexan propostas

Bibliografía. Fontes de información

- BURKI, J. y G. E. PERRY (eds), **Más allá del Consenso de Washington: La hora de la reforma institucional**, Latin America and Caribbean Studies Viewpoints Series. World Bank. Washington D. C.,
- NORTH, DOUGLASS, **Instituciones, cambio institucional y desempeño económico**, Fondo de Cultura Económica. México,
- CABALLERO, GONZALO, **El programa de la nueva economía institucional: lo macro, lo micro y lo político**, *Economía*, N. 50, pp. 230-261,
- CABALLERO, G. y A. GALLO, **Las dinámicas institucionales del éxito y del fracaso económico: Un análisis institucional histórico y comparativo de España y Argentina (1950-2000)**, *Revista de Economía Mundial*, N. 20, pp. 99-137,
- CABALLERO, GONZALO, **Hacia una teoría de la dinámica institucional de los federalismos. Apuntes teóricos**, *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, N. 125, pp. 131-146,
- COLOMER, JOSEP MARIA, **Instituciones Políticas**, Ariel. Barcelona,
- KINGSTON, C. y G. CABALLERO, **Comparing theories of institutional change**, *Journal of Institutional Economics*, 5 (2), 151-180,
- KRUGMAN, PAUL R., **El retorno de la economía de la depresión y la crisis actual**, Crítica Editorial,
- STIGLITZ, J. E., **El malestar en la globalización**, Taurus. Madrid,
- TUGORES QUES, JUAN, **Economía Internacional**, Mc Graw Hill. Madrid,
- Krugman, P. y Obstfeld, M., **Economía Internacional. Teoría y Política**, 7ª ed., Pearson Education. Madrid,
- TUGORES QUES, JUAN, **Economía internacional: globalización e integración regional**, 6ª ed., Mc Graw Hill. Madrid,
- Berzosa, C.; Bustelo, P. y De la Iglesia, J., **Estructura Económica Internacional**, 2ª Edición, Editorial Síntesis, Madrid,
- BANCO MUNDIAL, **Instituciones para los mercados. Informe sobre el Desarrollo Mundial**, N. 24, Ediciones Mundi-Prensa. Madrid,
- ROJO SALGADO, A., **Globalización, integración mundial y federalismo**, *Revista de Estudios Políticos*, 109, págs. 29-72,
- HELD, D., **Un pacto global**, Taurus,
- MAALOUF, A., **El desajuste del mundo. Cuando nuestras civilizaciones se agotan**, Alianza Editorial. Madrid,
- MORATA, F. (Ed.), **Gobernanza multinivel en la Unión Europea**, Tirant lo Blanch. Valencia,
- ROJO SALGADO, A., **El modelo federalista de integración europea: la Europa de los Estados y de las Regiones**, Editorial Dykinson. Madrid,
- Sidjanski, D., **El futuro federalista de Europa**, Ariel, Barcelona,
- Rojo Salgado, A., **La importancia de la dimensión regional para la buena gobernanza europea**, Nº 35, 2006, 119-143, Cuadernos Europeos de Deusto,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

O Proceso Histórico de Integración Europea/V03M076V01103

Materias que se recomienda ter cursado previamente

